

JURNALUL UNEI ANIVERSĂRI: SEMICENTENARUL UNIRII TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA (ALBA IULIA, 1 DECEMBRIE 1968)

Zevedei-Ioan DRĂGHIȚĂ*

În anul 1968 Nicolae Ceaușescu se afla în vârful ascensiunii sale politice¹. În mod cert, sub influența atitudinii pe care acesta a avut-o față de invadarea Cehoslovaciei, dar și ca o evoluție firească a ideologiei comuniste în România, care manifesta de ceva timp o poziție de distanțare față de Moscova, s-au accentuat tot mai mult aspectele naționale (chiar cu o tentă vizibil naționalistă) ale istoriei noastre, manipulate, în propriul interes, de aparatul de propagandă al Partidului Comunist Român. Prin urmare, împlinirea a 50 de ani de la actul de la 1918 a reprezentat o oportunitate pentru Partidul Comunist Român și pentru Nicolae Ceaușescu în a sublinia noua orientare. Preocuparea - este adevărat, la nivel declarativ - pentru istoria națională, în cazul de față, pentru actul de la 1 decembrie 1918, a devenit mai mult decât evidentă. Subliniem faptul că în vizita sa din 1966, desfășurată în regiunea Hunedoara, Nicolae Ceaușescu a ajuns și în Alba

---

* Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Național Alba; e-mail: dei70@yahoo.com.

¹ Este binecunoscut faptul că Nicolae Ceaușescu a reușit să impună un cult al personalității, de o inegalabilă amploare în spațiul european, inspirat din practicile maoisto-staliniste, consacrand una dintre cele mai cunoscute variante ale ideologiei național comuniste. Au existat patru momente importante care i-au permis acapararea totală a puterii politice și, implicit, declanșarea și exacerbara cultului personalității: anul 1967, când a fost desemnat președinte al Consiliului de Stat, ceea ce era o abatere de la statutul Partidului Comunist Român – modificat special pentru Ceaușescu; august 1968, condamnarea invaziei Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia (eveniment de care nu fusese anunțat decât după producerea lui, deși România era membră a Tratatului); 1973 când Elena Ceaușescu devine membru în Consiliul Suprem pentru Dezvoltare Economică și Socială și membru al Comitetului Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român; anul 1974, când are loc alegerea sa ca președinte al României, cumulând și funcțiile de secretar general al Partidului Comunist Român și pe cele de președinte al Consiliului de Stat și al Consiliului de Apărare Națională și, respectiv, a Elenei Ceaușescu ca membru al Comitetului Politic Executiv al partidului. Soția dictatorului a devenit așa-numitul „cabinet doi”, adică al doilea om în conducerea țării, care răspundea de domenii fundamentale: învățământul, cultura, dar și de cadre. Mai multe despre cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu vezi, de pildă, la: Gabanyi 2003; Marin 2008.

Iulia, arătându-se preocupat de istoria locului. Tinerețea și entuziasmul începutului l-au determinat, probabil, să viziteze Catedrala Încoronării (este unul dintre puținele momente în care Nicolae Ceaușescu intră într-un locaș de cult, **(fig. 1)**), dar și alte obiective culturale precum Biblioteca Batthyaneum **(fig. 2)**. Tot acum s-a luat decizia amenajării Clădirii Babilon în vederea instalării în cadrul ei a Muzeului Regional din Alba Iulia.

În acest context, considerăm interesantă și oportună studierea pregătirilor pentru serbarea semicentenarului Unirii la Alba Iulia, a modului de desfășurare a acesteia în prezența lui Nicolae Ceaușescu. Ele au fost organizate de organele de partid și de stat ale nou înființatului județ Alba (vezi Legea nr. 2, din 16 februarie 1968, privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România) și supervizate de cele centrale.

Evenimentul a fost pregătit din timp și cu multă grijă, fără să fi fost neglijat niciun detaliu. În presa vremii s-au publicat articole și reportaje, toate așezate sub cheia ideologică a timpului, în care s-au prezentat evenimentul istoric și importanța lui, împreună cu „realizările” din plan economic, educativ și cultural din timpurile recente². În cea locală, mai precis în ziarul *Unirea*, organ al Comitetului Județean Alba al PCR și al Consiliului Popular Județean Provizoriu s-a deschis, încă de la începutul lui noiembrie 1968, un adevărat foileton cu titlul *Semicentenarul Unirii 1918-1968* în cadrul căruia s-a publicat o suită de articole de popularizare și de propagandă, semnate de nume grele ale istoriografiei și culturii românești. Propaganda de partid, cu lucrătorii ei, neîntrecută în a manipula, perverti și amplifica absolut totul, astfel încât să se muleze pe ideile și conceptele prestabilite, i-a folosit în mod abil, chiar inteligent, pe acești oameni, mulți dintre ei onești, profesioniști în domeniul lor de activitate. Din păcate, o mare parte au tolerat, la sugestia organelor de partid și de stat sau chiar din proprie inițiativă (pentru a da bine), unele concesii, mai mult sau mai puțin

---

² *Tribuna* a consacrat un număr întreg semicentenarului Unirii (nr. 48/28 noiembrie 1968). Dintre articolele publicate se remarcă: prof. univ. Ștefan Pascu, *Pregătirea și desfășurarea Adunării de la Alba Iulia*; conf. univ. Trofin Hăgan, *Unirea și poziția socialiștilor români*; Eugen Hulea, *Unirea și studențimea*; V. Fanache, *Unirea ca motiv poetic*. Alături de acestea s-a publicat o antologie lirică a Unirii (Andrei Mureșianu, Mihai Eminescu, George Coșbuc, Octavian Goga, Emil Isac ș.a.), dar și poezii scrise de poeți contemporani, în limbajul și cheia ideologică oficială (Mihai Beniuc, Gheorghe Chivu, Negoită Irimie ș.a.). De asemenea, *România literară* (nr. 8/28 noiembrie 1968) a publicat articole, cu același conținut și în aceeași manieră, semnate de acad. Constantin Daicoviciu, Ștefan Pascu, Vasile Netea, Corneliu Albu și alții, dar și mărturii ale participanților la actul de la Alba Iulia (Enea Grapini, Tiron Albani, Paul Abrudeanu, dr. Vasile Iliea, Avram Besoiu și alții) sau producții literare închinată evenimentului (dintre acestea consemnăm poemul *Bocet pentru Avram Iancu* semnat de Ana Blandiana). Materiale de asemenea factură au fost publicate și în alte reviste precum: *Familia* (nr. 11/1968) sau *Contemporanul* (nr. 48/1968).

consistente, căci era vorba de viața și locul lor de muncă. Sigur că nu au lipsit nici articole clare de propagandă în care sunt accentuate în mod evident ideile și tezele prezentate în documentele oficiale ale partidului și prelucrate, cu insistență, în cuvintele limbii de lemn, meșteșugite și obediente față de exigențele propagandistice impuse.

Liviu Botezan, împreună cu Adrian Stoica, amândoi lectori universitari clujeni, semnează articolul *Acțiunile mișcării muncitorești – factor hotărâtor în desăvârșirea statului unitar român* unde prezintă „lupta maselor largi muncitoare din Transilvania pentru unirea cu România” care „s-a intensificat după izbucnirea Primului Război Mondial și a culminat cu anul 1918”³. De altfel, Liviu Botezan, de data aceasta în calitate de cercetător științific la Institutul de Istorie al Academiei, Filiala Cluj, semnează un alt material, *Lupta țărănimii pentru realizarea mărețului act istoric*, în care identifică frământări ale țăranilor pentru unire în preajma și în timpul lui 1918. La sfârșit concluzionează că actul de la 1 decembrie 1918 este rezultatul luptei tuturor claselor și categoriilor sociale (inclusiv al țăranimii) și încheie, conform recomandărilor, cu un citat din „tovarășul Nicolae Ceaușescu”⁴. Constantin C. Giurescu, fost rezident regal al Ținutului Dunării de Jos și ministru, după cinci ani de închisoare la Sighet în „lotul demnitarilor” și de puțin timp reîncadrat la universitate, scrie un articol în aceeași notă, dar mai decent, în care constată că la 50 de ani de la actul din 1918 „poporul român construiește astăzi prin munca sa temeinică o țară nouă și înfloritoare”⁵. Nicolae Edroiu, pe atunci cercetător științific la Cluj, popularizează, într-un articol onest, lipsit de influențele propagandei comuniste, rolul și efortul istoricului și omului Nicolae Iorga în actul de la 1 decembrie 1918⁶. Chiar și Adolf Arbuster, cercetător științific la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București, este „utilizat”, din prisma originii sale etnice. În articolul *Poziția populației germane din Transilvania și Banat față de Unirea din 1918* a căutat să demonstreze (în conformitate cu doctrina oficială) că sașii din Transilvania au susținut „justețea” cauzei românești și au fost de acord cu hotărârile de la Alba Iulia. Din păcate, consideră Adolf Arbuster, deciziile de la Alba Iulia au fost respectate parțial, dar prin impunerea puterii comuniste acest lucru s-a îndreptat:

---

³ *Unirea*, nr. 234/1968, p. 1, 3.

⁴ *Ibidem*, p. 1-2.

⁵ Constantin C. Giurescu, *Adunarea de pe Câmpul lui Horea*, în *Unirea*, nr. 236/1968, p. 1-2. Regimul comunist l-a recuperat pe istoricul C. C. Giurescu, care, în schimbul unor concesii, precum cea de mai sus, a fost recompensat cu reîncadrarea la universitate, cu titluri și premii (om de știință emerit – 1971, membru al Academiei RSR – 1974, premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei, premiul Ministerului Învățământului – 1969).

⁶ Nicolae Edroiu, *Nicolae Iorga și Unirea*, în *Unirea*, nr. 296/1968, p. 3.

„Dar burghezia a satisfăcut doar parțial ceea ce se proclamase la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Idealurile pentru care au luptat masele populare – români, maghiari, germani și de alte naționalități – acum 50 de ani, s-au împlinit cu adevărat numai în zilele noastre când România a devenit republică socialistă, iar întregul popor, strâns unit în jurul Partidului Comunist Român exercită întreaga putere în mod liber și suveran”⁷.

După câțiva ani istoricul a părăsit România și s-a stabilit în Germania.

Camil Mureșan, pe atunci decan al Facultății de Istorie-Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, a redactat un amplu articol foarte conformist și într-o măsură mare pe șablonul propagandei comuniste. Intitulat *Problema națională în concepția PCR și însemnătatea politico-economică a creării statului român unitar*, materialul, o adevărată lecție de învățământ politic, prezintă și popularizează publicului larg prezența și necesitatea ideii de unire, în istoria noastră, din prismă economică, constatând însă că

„Regimul burghez, orânduirea capitalistă, prin însăși structura lor, nu sunt capabile să realizeze adevărata democrație, care presupune, printre altele, și o justă rezolvare a problemei naționale. Clasele dominante, exploatoare, au continuat să ducă o politică șovină, antipopulară, de învrăjbită națională, în scopul și în speranța de a dezbină unitatea oamenilor muncii. Aceștia învățaseră însă din lupta lor comună din trecut că numai cu forțe unite pot dobândi victoria împotriva asupririi și exploatării”.

Toate aceste „carențe” ale capitalismului au fost îndreptate prin grija Partidului Comunist Român, care, încă de la constituire, a fost un adevărat protector al ideii de unitate națională văzută din perspectiva principiilor internaționaliste:

„Partidul Comunist Român, încă de la înființare, a abordat problema națională de pe principiile internaționalismului proletar, subliniind, pe de o parte, că lupta împotriva exploatării burghezo-moșierești trebuie strâns îmbinată cu lupta împotriva asupririi naționale, iar pe de altă parte, că rezolvarea problemei naționale e condiționată de înlăturarea dominației claselor exploatoare, fapt care, la rândul său, se putea realiza numai prin unitatea de luptă a tuturor oamenilor muncii”.

În final, autorul constată că toate aceste inadvertențe și lipsuri au fost îndreptate după 50 de ani de la actul Unirii, prin grija și eforturile noii puteri politice:

„Comemorarea a cincizeci de ani de la marele eveniment are loc sub semnul deplinerii unității a întregului popor în jurul partidului, în jurul idealului comun al socialismului. E o realitate a prezentului, o garanție a viitorului, dar și un omagiu adus trecutului, generațiilor de luptători din rândul poporului care au

---

⁷ *Unirea*, nr. 242/1968, p. 2.

înfăptuit marele act al Unirii”, acte „ale căror semnificații, a căror justete și indestructibilă trăinicie se întruchipează în politica înțeleaptă a Partidului Comunist Român, în progresul nostru economic, social și cultural, în largul democratism al vieții noastre de stat, în elanul muncii creatoare de care este însoțit întregul popor, în prestigiul pe care România socialistă de azi l-a dobândit pe arena internațională”⁸.

Cinstea de a încheia această serie de articole din ziarul *Unirea* (prezentate cu o vizibilă tentă ascendentă atât ca informații cât și ca greutate a autorilor) a revenit academicianului Constantin Daicoviciu, *spiritus rector* al istoriografiei ardeleni de atunci, care în materialul său, intitulat *Și iată-ne azi...*, realizează un adevărat poem în proză, închinat puterii, de o obediență devenită firească în perioada imediat următoare. Autorul insistă apăsător asupra geografiei moderne a țării „[...] cu nenumăratele ei cetăți industriale – Bicalzul, Hunedoara, Galațiul, Brașovul, uzinele ce produc - de acum în mii de exemplare – automobilele cu sugestivul nume Dacia [...]” și se gândește la „[...] flamura și ideea scânteietoare a Partidului Comunist, la oamenii săi din frunte [pe care încă nu îi consemnează n.a.], la înflorirea necurmată a țării [...]”, în timp ce actul de la 1 decembrie 1918 nefiind, în opinia lui, decât „[...] cadrul de luptă al poporului – fără deosebire de naționalitate – în frunte cu flamura roșie comunistă, spre ceea ce azi numim Republica Socialistă România”⁹.

Leitmotivul „marile înfăptuiri industriale” realizate sub conducerea Partidului Comunist Român de către poporul muncitor este utilizat, persuasiv, acordându-i-se valențe propagandistice precise, în toate articolele publicate în *Unirea* legate de celebrarea a 50 de ani de la actul din decembrie 1918 semnate de T. Marian, N. Prelipceanu, A. Negucioiu (prorector al Universității „Babeș-Bolyai”) și alții. Spre pildă, Nicolae Prelipceanu¹⁰ efectuează un adevărat inventar al tuturor obiectivelor industriale, de la Uzinele Reșița, la „Electroputere” Craiova, sau de la șantierele navale de la Galați, Oltenița, Tr. Severin la Uzina de Automobile de la Pitești, care sunt rezultatul descătușării de „regimul burghezo-moșieresc” ce a „[...] limitat această dezvoltare, dar masele populare au făcut prin luptă și jertfă loc drumului spre progres”. În această situație, nu este întâmplătoare concluzia trasă de autor:

„În fața Hunedoarei, ca-n fața unui fantastic obelisc al Unirii, cineva îmi vorbea despre gărzile naționale din 1918, în fața Cugirului despre Horea, Cloșca și Crișan, în centrul Petroșanilor despre Al. I. Cuza și ni s-a părut

---

⁸ *Ibidem*, nr. 243/1968, p. 1.

⁹ *Ibidem*, nr. 246/1968, p. 1.

¹⁰ Poet și publicist (n. 1948). În 1968 a fost redactor la ziarul *Unirea*.

deodată, interlocutorilor mei și mie, că istoria noastră de până acum curge, paralelă cu noi, pe sub pământ și prin aer, veghindu-ne pas cu pas, pentru că nimic nu se naște din neant și cu atât mai puțin un popor și o țară”¹¹.

Pe lângă această adevărată campanie de presă prin care s-a dorit, cu ajutorul formatorilor de opinie de atunci, popularizarea actului de la 1 decembrie 1918 și fixarea în mentalul colectiv a unui anumit tip de semnificație a lui, în congruență cu scopurile propagandistice ale Partidului Comunist Român, s-au desfășurat și o serie de alte acțiuni și manifestări premergătoare sărbătoririi semicentenarului actului de la 1 decembrie 1918. Dintre acestea, cea mai interesantă, din perspectiva istoricului, rămâne aceea în care sunt adunate impresii ale participanților la adunarea de la Alba Iulia dar și date despre aceștia.

Astfel, în 17 noiembrie 1968, la Casa de cultură din Sebeș au fost prezenți peste 600 de oameni care au dorit să se întâlnească cu participanții la actul de la 1 decembrie 1918. În numele celor din urmă au vorbit Nicolae Mugescu și Nicolae Lăncrânjean. S-au prezentat actele Unirii dar și un program artistic asezonat momentului¹². Din Ocna Mureș, unde are loc o manifestare similară, sunt consemnate amintirile altor participanți, precum Vasile Popa, Ioan Moga, Nicolae Hopârteanu, Ioan Morar. De pildă, Nicolae Hopârteanu mărturisea:

„Aveam 24 de ani pe atunci eram îndrăzneț și când, în Sala consultațiilor, sindicatul nostru și Consiliul Național Român a convocat o adunare a tuturor minerilor, cu câteva zile înainte de 1 decembrie 1918, n-am ezitat și m-am dus. Țin minte că mi s-a spus că ziua de 1 decembrie 1918 va fi de o însemnătate uriașă pentru Transilvania și că, noi minerii, trebuie să fim în fruntea locuitorilor din Ocna Mureș [...] . La Alba Iulia, deoarece nu erau megafoane, cei care vorbeau nu se puteau auzi bine în masa celor peste o sută de mii de oameni, dar vorbele lor se transmiteau din gură în gură, cuvânt cu cuvânt”¹³.

De asemenea, au fost reținute amintirile și a altor participanți, din alte zone ale județului Alba, precum: Petru A. Boțianu (Dumbrava), Todor Cutean, Ion Stoia zis „Dodă” (ambii din Oarda de Jos), Ovidiu Radeș (Zlatna) sau Zaharia Munteanu (secretar al Consiliului Național Român din Alba Iulia)¹⁴. Dar cea mai interesantă și utilă acțiune, cantonată în această zonă de interes, rămâne aceea prin care s-a realizat, la nivelul județului Alba, o situație a tuturor participanților la actul de la 1 decembrie 1918 aflați în

---

¹¹ N. Prelipceanu, *Pe temelie de granit a statului unitar*, în *Unirea*, nr. 235/1968, p. 1-2.

¹² *Ibidem*, nr. 237/1968, p. 2.

¹³ Adrian Dogaru, *Am fost la Alba Iulia*, în *Unirea*, nr. 296/1968, p. 3.

¹⁴ *Din amintirile unor veterani de la 1918*, în *Unirea*, nr. 296/1968, p. 3.

viață. Au fost consemnați 298 de oameni reținându-se, ca date, numele și prenumele, localitatea, vârsta, starea de sănătate, ocupația (de atunci și actuală), dacă este membru PCR și funcțiile de răspundere avute la 1 decembrie 1918. Efortul realizării unei asemenea statistici este cu atât mai mare și de apreciat, cu cât se observă dorința de exactitate a ei (au fost efectuate cercetări în marea majoritate a localităților județului Alba)¹⁵. Tocmai de aceea socotim că, deși a fost inițiată din motive propagandistice (se dorea cunoașterea stării de sănătate a lor în vederea aducerii la Alba Iulia pentru a participa la manifestările organizate cu ocazia semicentenarului actului de la 1 decembrie 1918) această listă reprezintă un instrument de lucru pentru istoricul care se aplecă asupra momentului 1 decembrie 1918 cu tot ceea ce a reprezentat.

O parte importantă a celebrării semicentenarului actului de la 1 decembrie 1918 a revenit, după un șablon deja stabilit, festivităților, la care au participat liderii Partidului Comunist Român în frunte cu Nicolae Ceaușescu, desfășurate în ziua de joi, 28 noiembrie 1968 la Alba Iulia. Organizarea lor a consumat foarte multă energie și a presupus efort consistent din partea autorităților locale, fiind prima vizită a lui Nicolae Ceaușescu în nou înființatul județ Alba. Modul cum au fost gândite și felul cum s-au desfășurat arată faptul că s-a demarat cursa nebună a cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu care este împins în față, cu tot mai multă insistență și cu acceptul tacit al liderilor Partidului Comunist Român. Contextul desfășurării manifestărilor a fost unul propice lui Ceaușescu. Pe de o parte, destinderea evidentă în plan social și economic (alimentar), pe de alta, poziția fermă pe care a avut-o Nicolae Ceaușescu față de invazia Cehoslovaciei (care i-a adus o mare popularitate), au făcut ca întreaga populație să participe, chiar cu entuziasm, la ele. Această stare de fapt este cel mai bine ilustrată de manifestațiile studenților clujeni, din preajma lui 1 decembrie 1968, care doreau să se deplaseze la Alba Iulia, deși autoritățile le-au interzis temându-se de faptul că nu puteau controla o mulțime mare de oameni. Zvâcnirea emoțională a tinerilor studenți care intenționau să efectueze un „marș al Unirii” între Cluj și Alba Iulia, a fost temperată, prin recitalul formației „Roșu și Negru” (de la Balul bobocilor), iar cei adunați în centrul Clujului au fost liniștiți de Dumitru Fărcaș și taragotul lui, trimis să calmeze spiritele cu cântecele sale¹⁶. În sfârșit, sașietaatea alimentară a populației (de care va duce lipsă mai târziu) este dovedită și de pregătirile

---

¹⁵ ADJCPNA, dosar Acțiuni speciale – 1968, document: *Situația participanților la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918* (15 file).

¹⁶ Damian Todită, *Patru decenii de la manifestarea studențească de la 1 decembrie 1968*, în *Făclia*, XIX, nr. 4816, din 29 noiembrie 2008.

efectuate cu ocazia acestor evenimente. Astfel, magazinele alimentare din Alba Iulia (106 puncte fixe și 40 puncte volante) și-au extins programul între orele 6 și 24 și au pus la dispoziția consumatorilor 250000 sticle de bere, 150000 sticle de pepsi-cola, 15 tone de grisine, 30000 litri de vin, 30 tone preparate din carne, 100000 bucăți mititei, 50000 bucăți fripturi de porc, 6 tone crenvurști, 48000 bucăți cârnați de porc, peste 20000 bucăți prăjituri¹⁷ etc.

Revenind la organizarea manifestărilor închinată împlinirii a 50 de ani de la actul din 1 decembrie 1918, desfășurate la Alba Iulia, trebuie să spunem că, principalul organizator, Comitetul Județean Alba al Partidului Comunist Român, le-a regizat ca pe un adevărat film. Modul de primire a proaspătului ales secretar general al Partidului Comunist Român și președinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România și a celorlalți lideri ai Partidului Comunist Român a fost pregătit în detaliu¹⁸. Astfel, întâmpinarea lui Nicolae Ceaușescu, însoțit de Ion Gheorghe Maurer, Paul Niculescu-Mizil, Constantin Drăgan, Janos Fazekas, Vasile Vâlcu, Ștefan Voitec, Dumitru Popescu, prezenți în 28 noiembrie 1968 la Alba Iulia, a fost stabilită pentru ora 8,30 în gara din localitate. S-a intonat cântecul *Pe-al nostru steag*, iar prim-secretarul George Homoșteanu a rostit un cuvânt de bun soset. A urmat nelipsita pâine și sare oferită conducătorilor de către trei veterani ai Unirii. Este interesant faptul că tinerii (români, maghiari, germani) prezenți la aceste manifestări, îmbrăcați în costume naționale, au format un culoar, prin care a trecut delegația. Ei au avut în mâini diferite obiecte de artă populară, fapt care a dorit să sugereze, probabil, în concepția propagandei de partid, legătura organică între toți locuitorii Transilvaniei și acceptul voluntar al actului de la 1918. Pe aceeași idee, a solidarității și buneii înțelegeri între români și naționalitățile din Transilvania, cultivată asiduu de Partidul Comunist Român, s-a stabilit ca mai multe formații de jocuri populare românești, săsești și maghiare din Alba Iulia, Lopadea Nouă și Petrești să susțină, în fața gării, câteva dansuri populare specifice. În acest timp oficialitățile s-au urcat în mașini. Au înaintat spre Cetate, prin cele trei porți, având ca puncte de oprire Sala Unirii, clădirea Babilon, platoul din fața Sălii Unirii (Parcul Custozza).

¹⁷ *Unirea*, nr. 236/1968, p. 2.

¹⁸ ADJCPNA, dosar Acțiuni speciale – 1968, document: *Planul de acțiuni privind desfășurarea manifestărilor prilejuite de sărbătorirea semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România (1 decembrie 1918 – 1 decembrie 1968)*, 5 p., care sintetizează întreaga pregătire și desfășurare a festivităților. Foarte util este și reportajul realizat de Stelian Constantinescu, Nicolae Vamvu, Nicolae Dăscălecu, Ștefan Dinică, Avram Zaharie, în stilul vremii, publicat sub titlul *Semicentenarul Unirii Transilvaniei cu România. Festivitățile de la Alba Iulia*, în *Unirea*, nr. 244/1968.

La intrarea în Cetatea Vauban, în apropierea Porții I a fost așezat un grup de oșteni în fruntea căruia se afla un călăreț pe un cal alb, fapt ce-l sugera, în mod direct, pe Mihai Viteazul și faptele sale strâns legate de Alba Iulia și de conceptul de unificare la români. La Poarta a II-a au fost postați, de-a lungul trotuarului, 50 de oameni costumați în soldați romani, iar între Poarta I și Poarta a II-a au fost așezați, pe partea stângă, aproximativ 200 de tulnicari și tulnicărese, iar pe partea dreaptă 50 de oameni îmbrăcați în daci, iar deasupra zidurilor 75 de moți. De asemenea, la Obeliscul lui Horea, Cloșca și Crișan au fost așezați 300 de moți aduși din localitățile Horea, Albac, Cărpiniș, Avram Iancu, Vidra și Abrud, în fruntea lor aflându-se chiar Horea, Cloșca și Crișan, personificați, înarmați ca în timpul răscoalei. Aici, în întâmpinarea lui Nicolae Ceaușescu și a celorlalți lideri se aflau Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Ștefan Bălan, ministrul învățământului, Ion Iliescu, prim-secretar al Comitetului Central la Uniunii Tineretului Comunist, ministru pentru problemele tineretului, generalul Ion Coman, adjunct al ministrului forțelor armate, secretar al Comitetului Politic Superior al Armatei, acad. Miron Nicolescu, președintele Academiei, acad. Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor, Ion Dumitrescu, președintele Uniunii Compozitorilor, István Peterfi, președintele Comitetului oamenilor muncii de naționalitate maghiară, Eduard Eisenburger, președintele Comitetului oamenilor muncii de naționalitate germană ș.a. Nicolae Roșu, președintele Consiliului popular al municipiului Alba Iulia, a înmânat lui Nicolae Ceaușescu cheia orașului pe care s-au gravat anii 1918-1968. În fața Porții a III-a conducerea de partid și de stat a fost întâmpinată de peste 300 de veterani, participanți la actul de la 1 decembrie 1918, timp în care se interpretează *Hora Unirii* de către coriștii aflați acolo. Împreună înaintează spre Sala Unirii printr-un grup de circa 700 pioneri care flutură mici drapele albastre, galbene și roșii.

Prima oprire: Sala Unirii. Nicolae Ceaușescu taie panglica inaugurală la Sala Unirii, locul unde s-au desfășurat lucrările Adunării Naționale și s-a adoptat Rezoluția care proclama unirea tuturor românilor din Transilvania și a teritoriilor locuite de ei cu România. Imobilul (construit în 1898), Casa Armatei, astăzi monument istoric, a intrat în administrarea Muzeului Regional din Alba Iulia abia în 1958, fiind amenajat muzeistic conform ideologiei și directivelor politice ale timpului¹⁹. Aici, la 1968, Nicolae Ceaușescu vizionează, în câteva minute, expoziția „Unirii” realizată cu acest prilej și iese pe poarta de triumf.

A doua oprire: statuia lui Mihai Viteazul. Delegația oficială, în frunte cu Nicolae Ceaușescu, a ajuns în fața Palatului Principilor unde s-a

---

¹⁹ Josan 1985, p. 19.

desfășurat festivitatea de dezvelire a statuii lui Mihai Viteazul, realizată, în bronz, de către sculptorul Oscar Han (1891-1976), în prezența autorului. Cu prilejul acestor manifestări a fost amenajată și zona de amplasare a statuii, inclusiv cu vegetație (arbori cu balot, puieți arbuști talie mare, puieți tufe arbuști) și iluminat, menținându-se, din păcate, chiar în apropierea statuii, toaleta publică, mascată oarecum de vegetație²⁰. În jurul statuii au fost așezați 45 de țărani în grupe de câte 15, îmbrăcați în costume populare specifice pentru a sugera cele trei Țări Române unificate de voievod. S-au rostit discursuri despre importanța actului unirii de la 1600 și despre Mihai Viteazul, s-a cântat *Imnul eroilor*, timp în care a avut loc dezvelirea monumentului de către Nicolae Ceaușescu.

A treia oprire: clădirea Babilon (construcție ridicată între 1851-1853, cu destinație de cămin de garnizoană). A intrat în posesia Muzeului în 1966, la sugestia lui Nicolae Ceaușescu, în vederea organizării expoziției permanente ce a fost gata pentru inaugurare cu ocazia semicentenarului Unirii. Transformată și reconfigurată la interior pentru a corespunde noii destinații, clădirea a cuprins expoziția de bază structurată pe trei paliere: 1. *Lapidarul roman*; 2. *Lupta poporului român pentru libertate și unitate națională oglindită în arta plastică contemporană*; 3. *Arta populară din România, expresie a unității spirituale a poporului român*, inaugurată acum de către Nicolae Ceaușescu²¹. La ieșirea din expoziție, Nicolae Ceaușescu a fost întâmpinat de Corul Căminului Cultural din Bistra, aflat în balconul clădirii Babilon și de fanfara din Sibiu așezată jos, care au interpretat cântecul *Pe-al nostru steag*.

A patra oprire: Platoul din fața Sălii Unirii (Parcul Custozza), unde câteva mii de oameni (din Alba Iulia și împrejurimi, delegați ai celorlalte județe) între care și numeroși veterani ai Unirii, aduși la Alba Iulia de către autorități, au primit, cu entuziasm sincer, delegația care s-a instalat la tribuna oficială. Au rostit discursuri Nicolae Roșu, președintele Consiliului popular al municipiului Alba Iulia, George Homoșteanu, prim-secretarul Comitetului Județean Alba, Tiron Albani veteran al Unirii²². A urmat un spectacol susținut de formațiile artistice din județul Alba. În sfârșit, la încheiere, oficialitățile, de data aceasta în mașini, au coborât spre sediul

---

²⁰ Costul total al lucrărilor (sistemizare pe verticală, spații plantate, soclul statuii, lamadar, lucrări construcție toaletă publică) s-au ridicat la 871000 lei. ADJCPNA, proiect nr. 9.429 (septembrie 1968), *Soclu și amenajări statuie Mihai Viteazul*, proiectant Institutul de Studii și Proiectare pentru Construcții, Arhitectură și Sistemizare.

²¹ Josan 1985, p. 22.

²² A fost reprezentantul Partidului Social-Democrat în Consiliul Național Român Central cu sediul la Arad. A avut atribuția de a mobiliza, pentru Adunarea Națională de la Alba Iulia, minierii și muncitorii din Valea Jiului (Șerban *et alii* 2003, p. 5).

Comitetului Județean, vizitând înainte o cramă din Cetate. De aici s-au îndreptat spre gară părăsind Alba Iulia.

Așadar, aniversarea a 50 de ani de la actul din 1 decembrie 1918, eveniment, marcat în mod festiv la Alba Iulia, ne dezvăluie, încă o dată, politica Partidului Comunist Român de impunere a național-comunismului, în care sunt accentuate aspectele naționale, manipulate de către propaganda comunistă în conformitate cu propriile viziuni. Pregătirile au fost demarate destul de devreme și au avut ca obiectiv prepararea populației prin popularizarea actului de 1 decembrie 1918 prezentat în congruență cu scopurile oficiale. Formatorii de opinie au fost vârful intelectualității, fapt care a dat demersului o notă de veridicitate, care au prezentat momentul de la 1 decembrie 1918, printr-o adevărată campanie de presă, în ultimă instanță, ca o reușită a Partidului Comunist Român, împletind frânturi de istorie adevărată cu idei desprinse din directivele propagandei comuniste. Astfel, oricine trebuia să înțeleagă și să rețină faptul că doar Partidul Comunist Român este cel care a aplicat corect principiile adoptate la Adunarea de la Alba Iulia, că el este cel care asigură cadrul propice al conviețuirii între români și naționalități, dar într-un stat „unitar național român”, bogat și înfloritor. În toată această campanie propagandistă un rol covârșitor l-au avut istoricii cărora li s-a impus să privească actul de la 1 decembrie 1918 din această perspectivă. Din păcate, unii dintre ei, din varii motive, au marșat nepermis de mult pe această platformă.

Pe de altă parte, pregătirile pentru adunarea aniversară de la Alba Iulia, care s-au dovedit a fi destul de modeste față de cele organizate ulterior, la care participă liderii Partidului Comunist Român în frunte cu Nicolae Ceaușescu, arată faptul că ceea ce va deveni cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu s-a declanșat, încet dar sigur. Tonul articolelor de presă și al documentelor de partid, modul cum este acesta tratat de ceilalți lideri ai Partidului Comunist Român, dar și de populație (căci se bucura de o mare popularitate la acel moment) lasă să se întrezărească viitoarea obediență monstruoasă față de Nicolae Ceaușescu.

În sfârșit, la câțiva ani, sentimentul de manipulare, de superficialitate, de silă și chiar revoltă a crescut, o dată cu înaintarea spre anul 1989, direct proporțional cu grandomania lui Nicolae Ceaușescu și cu cultul personalității soților Ceaușescu. Activiștii de partid, de pe toate treptele (locale, județene, naționale) s-au întrecut în a inventa metode și mijloace care să măgulească orgoliul nemăsurat al lui Nicolae Ceaușescu, exponent al regimului politic devenit falimentar. Adunările populare consacrate unor aniversări istorice sau realizate cu ocazia celebrelor vizite de lucru s-au dorit a fi dovezi ale iubirii și susținerii conducătorului de către poporul supus, fapt

pentru care politrucii vremii nu s-au jenat să folosească orice mijloace pentru a-l atinge, în primul rând declarativ. Este trist să constatăm că din 1968 până în 1989 absolut toate trăirile naționale au fost pervertite și infestate cu ajutorul unor oameni care, pentru mai mici sau mai mari avantaje, au călcat totul în picioare. Dar și mai trist este însă faptul că, astăzi, mulți dintre ei (foști activiști PCR, foști activiști UTC, foști activiști în sindicate, în cultură etc.) sunt prezenți în viața politică, economică, socială, culturală, unii cu funcții și/sau potență financiară.

**The Journal of an Anniversary: the Semicentenary of
Transylvania's Union with Romania (Alba Iulia, 1 December 1968)**

(Abstract)

In 1968, at the 50th anniversary of the Union of 1918 Nicolae Ceaușescu was at the start of his ascent and enjoyed immense popularity. The event marked in a festive manner at Alba Iulia reveals the policy of the Romanian Communist Party of imposing national communism by highlighting historical events in a nationalistic manner as manipulated by the communist propaganda to suit its own vision. Preparations started rather early and had as purpose to prepare the population by disseminating the event of 1 December 1918 in accordance with official objectives. Opinion shaper was the intellectual elite that gave the whole approach a sense of credibility. They presented the event of 1 December 1918 as a success of the Romanian Communist Party in a downright press campaign done by intertwining bits of real history and ideas drawn straight from communist propaganda directives. Thus, everybody needed to understand that only the Romanian Communist Party adopted the principles set out in the Assembly of Alba Iulia correctly and provided an appropriate framework for the coexistence of Romanians with other nationalities in a “national unitary Romanian” state that is rich and flourishing. A key role throughout this propagandistic campaign was played by the historians compelled to view the Union of 1918 from this perspective. Unfortunately, some of them, for various reasons, went along this platform exceedingly much.

On the other hand, the preparations for the anniversary assembly in Alba Iulia, which proved to be rather modest compared to subsequent ones the leaders of the Romanian Communist Party headed by Nicolae Ceaușescu attended, confirm that the personality cult of Nicolae Ceaușescu was beginning to take shape, slowly but surely. From the tone of press articles and party documents, the way he was treated by the other leaders of the Romanian Communist Party and by the population as well (for he enjoyed great popularity at that time) we get a glimpse of the monstrous obedience to Nicolae Ceaușescu that was to set in. Years afterwards, the feeling of manipulation and shallowness, disgust and even revolt grew stronger as the year 1989 approached, in direct ratio to Nicolae Ceaușescu's megalomania and the Ceaușescus personality cult. Party activists at all levels (local, county-level, national) vied to devise ways and means to flatter the immense ego of Nicolae Ceaușescu, the exponent of a bankrupt political regime. People's assemblies dedicated to historical anniversaries or to the famed working visits were meant to be tokens of the love and support the subdued people felt for its leader. It is regrettable to see that from 1968 until 1989 almost all national feelings were vitiated and infested with the helping

hand of people who would have done anything to acquire smaller or greater benefits. Even more regrettable is the fact that these people are still present in the political, economic, social and cultural life, hold high offices and financial means.

Explanation of figures

Fig. 1. Ceaușescu in the Coronation Cathedral in Alba Iulia, during the visit of 7-8 October 1966.

Fig. 2. Nicolae Ceaușescu at the Batthyaneum Library in Alba Iulia. *Codex Aureus* is presented during the visit of 7-8 October 1966.

Abrevieri bibliografice

- ADJCPNA - Arhiva Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Alba.
- Gabanyi 2003 - Anneli Ute Gabanyi, *Cultul lui Ceaușescu*, Iași, 2003.
- Josan 1985 - Nicolae Josan, *Muzeul Unirii Alba Iulia*, București, 1985.
- Marin 2008 - Manuela Marin, *Originea și evoluția cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989)*, Alba Iulia, 2008.
- Șerban *et alii* 2003 - Ioan I. Șerban, Dorin Giurgiu, Ionela Mircea, Nicolae Josan, *1918 – 85 de ani – 2003. Dicționarul personalităților Unirii. Trimișii românilor transilvăneni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Alba Iulia, 2003.

Cuvinte-cheie: 1 Decembrie 1918, propagandă, național-comunism, Alba Iulia, Nicolae Ceaușescu.

Keywords: 1 December 1918, propaganda, national communism, Alba Iulia, Nicolae Ceaușescu.

Fig. 1. Nicolae Ceaușescu în Catedrala Încoronării de la Alba Iulia, cu ocazia vizitei din 7-8 octombrie 1966 (*Fototeca on-line a comunismului românesc*, cota 582/1966)

Fig. 2. Nicolae Ceaușescu în Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia, unde îi este prezentat Codex Aureus, în timpul vizitei din 7-8 octombrie 1966 (*Fototeca on-line a comunismului românesc*, cota 586/1966)

Lista abrevierilor

Acta	- Acta (Siculica). Muzeul Național Secuiesc. Sfântu-Gheorghe.
ActaArch	- Acta Archaeologica. Copenhagen.
ActaMN	- Acta Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
ActaMP	- Acta Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău. Zalău.
AÉ	- Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művész-történeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
AIIA	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj. Cluj-Napoca (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț” Cluj-Napoca).
AIGS	- Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”. Târgu Mureș.
AJPA	- American Journal of Physical Anthropology. The Official Journal of the American Association of Physical Anthropologist. Baltimore.
Aluta	- Aluta (Studii și comunicări - Tanulmányok és Közlemények). Sfântu Gheorghe.
AM	- Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”. Iași.
AnB	- Analele Banatului (serie nouă). Muzeul Banatului. Timișoara.
AnEtn	- Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei. Cluj-Napoca.
Angustia	- Angustia. Muzeul Carpaților Răsăriteni. Sfântu Gheorghe.
ARA	- Annual Review of Anthropology. Palo Alto.
Antiquity	- Antiquity. A Quartely Review of World Archaeology. York.
AOG	- Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen. Wien.
APA	- Acta Praehistorica et Archaeologica. Berlin.
Apulum	- Apulum. Acta Musei Apulensis. Buletinul Muzeului Regional Alba Iulia/Anuarul Muzeului Național al Unirii. Alba Iulia.
Archaeologia Bulgarica	- Archaeologia Bulgarica. Sofia.
Archaeometry	- Archaeometry. Research Laboratory for Archaeology & the History of Art. Oxford.
ArhSom	- Arhiva Someșană. Arhiva Someșană. Revistă istorico-culturală. Năsăud, 1924-1940.
ArhMed	- Arheologia Medievală. Reșița-Cluj-Napoca.
ATS	- Acta Terrae Septemcastrensis. Sibiu.
AUA	- Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Universitatea „1 Decembrie 1918”. Alba Iulia.
AUO	- Analele Universității din Oradea. Istorie, Arheologie. Oradea.
BAHC	- Bibliotheca Archaeologica et Historica Corvinensis. Hunedoara.
Banatica	- Banatica. Muzeul de Istorie al Județului Caraș-Severin. Reșița.

BA	- Biblioteca de arheologie. Muzeul Național de Istorie a României. București.
BAR	- British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
Barlangkutatas	- Barlangkutatas. Hoehlenforschung. Budapest (1913-1943).
BB	- Bibliotheca Brukenthal. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
BCȘS	- Buletinul Cercurilor Științifice Studentești. Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia. Alba Iulia.
BHAUT	- Bibliotheca Historica et Archaeologica Universitatis Timisiensis. Timișoara.
BHAB	- Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica. Muzeul Banatului Timișoara. Timișoara.
BMA	- Bibliotheca Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii. Alba Iulia.
BMMN	- Buletinul Muzeului Militar Național. București.
BMN	- Bibliotheca Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
BMP	- Bibliotheca Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău. Zalău.
Bonner Jahrbücher	- Bonner Jahrbücher. Rheinischen Landesmuseums in Bonn und des Rheinischen Amtes für Bodendenkmalpflege im Landschaftsverband Rheinland und des Vereins von Altertumsfreunden im Rheinlande. Köln/Bonn.
BOR	- Biserica Ortodoxă Română. Patriarhia Română. București.
Boreas	- Boreas. Münstersche Beiträge zur Archäologie. Münster.
BR	- Budapest Régiségei. Budapesti Történeti Múzeum. Budapest.
BS	- Bibliotheca Septemcastrensis. Sibiu.
BSNR	- Buletinul Societății Numismatice Române. Societatea Numismatică Română. București.
BSPF	- Bulletin de la Société Préhistorique Française. Paris.
BȘȘC	- Buletinul Societății Științifice din Cluj. Cluj.
BUA	- Bibliotheca Universitatis Apulensis. Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia. Alba Iulia.
CA	- Cercetări arheologice. Muzeul Național de Istorie a României. București.
CAn	- Current Anthropology. Chicago.
CAI	- Caiete de Antropologie Istorică. Revistă Semestrială publicată de Seminarul de Antropologie Istorică. Universitatea „Babeș-Bolyai”. Cluj-Napoca.
Carpica	- Carpica. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”. Bacău.
CB	- Caiete Banatica. Muzeul de Istorie al Județului Caraș-Severin. Reșița.
CCA	- Cronica cercetărilor arheologice. București.
CCRPM	- Cercetări de conservare și restaurare a patrimoniului muzeal. București.
CI	- Cercetări Istorică. Muzeul de Istorie a Moldovei. Iași.
Cibinium	- Cibinium. Analele Muzeului Etnografic „ASTRA”. Complexul Muzeal „ASTRA”. Sibiu.

CNA	- Cronica Numismatică și Arheologică. Foaie de informații a Societății Numismatice Române. București (1920-1945).
Corviniana	- Corviniana. Acta Musei Corvinensis. Hunedoara.
Crisia	- Crisia. Culegere de materiale și studii. Muzeul Țării Crișurilor. Oradea.
Cultura creștină	- Cultura creștină. Publicație apărută sub egida Mitropoliei Române Unite cu Roma Greco-Catolică și a Facultății de Teologie Greco-Catolică din Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Departamentul Blaj. Blaj.
Cumidava	- Cumidava. Muzeul Județean Brașov. Brașov.
Dacia	- Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I, (1924) – XII (1948). Nouvelle série: Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”. București.
Delfo	- Il coltello di Delfo. Rivista di cultura materiale e archeologia industriale. Roma.
Der Anschnitt	- Der Anschnitt. Zeitschrift für Kunst und Kultur im Bergbau. Bochum.
DFS	- Deutsche Forschung im Südosten. Sibiu.
Dolgozatok	- Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem - és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
DP	- Documenta Praehistorica. Poročilo o raziskovanju paleolitika, neolitika in eneolitika v sloveniji. Ljubljana.
Drobeta	- Drobeta. Muzeul Regiunii Porților de Fier. Drobeta Turnu-Severin.
EA	- Environmental Archaeology. The Journal of Human Palaeoecology. Association for Environmental Archaeology.
EphNap	- Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei. Cluj-Napoca.
FoliaArch	- Folia Archaeologica. Magyar Történelmi Múzeum. Budapest.
FSI	- Forensic Science International.
FVL	- Forschungen zur Volks- und Landeskunde. Sibiu.
GCA	- The Geochimica et Cosmochimica Acta. Washington University.
Germania	- Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission. Frankfurt am Main.
HTRTÉ	- A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyvei. Deva (1880-1913).
IJO	- International Journal of Osteoarchaeology. United States.
Interacademica	- Interacademica. Les travaux de la VI-ème et VII-ème session annuelle Cernăuți (1999) et Mangalia/Neptun (2000) (editori: Victor Cojocaru, A. G. Korvin-Piotrovskij, Adrian Poruciu). București, 2001.
Istros	- Istros. Muzeul Brăilei. Brăila.
JAA	- Journal of Anthropological Archaeology.
JAR	- Journal of Archaeological Research. New York.
JAS	- Journal of Archaeological Science, Academic Press. United States.
JFA	- Journal of Field Archaeology. Boston University.

JQS	- Journal of Quaternary Science.
JRGZM	- Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums zu Mainz. Mainz.
JSKV	- Jahrbuch des siebenbürgischen Karpathen-Vereins. Hermannstadt (Sibiu) (1881-1922).
MA	- Mitropolia Ardealului. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopiei Alba Iuliei și Episcopiei Oradiei. Sibiu (1956-1991). A continuat <i>Revista Teologică</i> , (1907-1947) și este urmată de aceeași revistă.
Marmatia	- Marmatia. Muzeul Județean Maramureș. Baia Mare.
Marisia	- Marisia. Studii și Materiale. Târgu Mureș.
Materiale	- Materiale și cercetări arheologice. București.
Materijali	- Poeci ranih zemljoradnickih kultura u Vojvodini i Srpskom Podunavlju, Materijali X, Srpsko arheološko društvo. Gradski muzej, Subotica. Beograd.
MB	- Mitropolia Banatului. Timișoara.
MemAntiq	- Memoria Antiquitatis. Complexul Muzeal Județean Neamț. Piatra Neamț.
MI	- Magazin istoric. Revistă de cultură istorică. București.
MN	- Muzeul Național. Muzeul Național de Istorie a României. București.
Nemus	- Nemus. Alba Iulia.
Nexus	- Nexus. The Canadian Student Journal of Anthropology. Department of Anthropology McMaster University Hamilton, Ontario, Canada.
OJA	- Oxford Journal of Archaeology, Blackwell Publishing Inc., United Kingdom.
OmIA	- Omagiu Profesorului Ioan Andrițoiu cu prilejul împlinirii a 65 de ani. Studii și cercetări arheologice (ed. Cristian I. Popa, Gabriel T. Rustoiu). Alba Iulia, 2005.
OmPCI	- Omagiu lui P. Constantinescu-Iași cu prilejul împlinirii a 70 de ani (ed. Emil Condurachi, Georges Cogniot, Pavel Reiman, Stanciu Stoian). București, 1965.
OpuscArchaeol	- Opuscula Archaeologica Radovi Arheološkog zavoda. Zagreb.
PA	- Patrimonium Apulense. Alba Iulia.
Partium	- Analele Universității Creștine Partium. Oradea.
PAS	- Prähistorische Archäologie in Südosteuropa. Berlin.
PAT	- Patrimonium Archaeologicum Transylvanicum. Institutul de Arheologie și Istoria Artei. Cluj-Napoca.
Perspective	- Perspective. Revista Misiunii Române Unite din Germania. München.
PB	- Patrimonium Banaticum. Timișoara.
PBF	- Prähistorische Bronzefunde. München.
Pontica	- Pontica. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Constanța.
Potaissa	- Potaissa. Studii și comunicări. Turda.

Programm Mühlbach	- Programm des evaghelischen Untergymnasium in Mühlbach und der damit verbundenen Lehranstalten. Mühlbach (Sebeș).
PZ	- Prähistorische Zeitschrift. Deutsche Gesellschaft fuer Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Institut für Prähistorische Archäologie. Berlin.
QSR	- Quaternary Science Reviews. The International Multidisciplinary Research and Review Journal.
RB	- Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Bistrița.
RI	- Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). București.
RM	- Revista muzeelor. București.
RMM	- Revista muzeelor și monumentelor istorice. București.
RMM-MIA	- Revista muzeelor și monumentelor. Monumente Istoricе și de Artă. București.
RVM	- Rad Vojvodanskih muzeja. Novi Sad.
Saalburg Jahrbuch	- Saalburg Jahrbuch. Bericht des Saalburg-Museums. Berlin.
Sargetia	- Sargetia. Buletinul Muzeului Județului Hunedoara (Acta Musei Devensis). Deva.
SCIV(A)	- Studii și cercetări de istoria veche. București (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie).
SCIM	- Studii și cercetări de istorie medie. București.
Singidunum	- Singidunum. Muzej grada Beograda. Beograd.
SJ	- Saalburg-Jahrbuch. Publikationen des Saalburgmuseums. Saalburg.
SOA	- Südostdeutsches Archiv. München.
SlovArch	- Slovenská Archeológia. Nitra.
SMMIM	- Studii și materiale de muzeografie și istorie militară. Muzeul Militar Central. București, 1968.
SP	- Studii de Preistorie. București.
StComCaransebeș	- Studii și comunicări. Muzeul Județean de Etnografie și Istorie Locală. Caransebeș.
StComSibiu	- Studii și comunicări. Arheologie-istorie. Muzeul Brukenthal. Sibiu.
StComSM	- Studii și comunicări. Muzeul Județean Satu Mare. Satu Mare.
Suceava	- Suceava. Anuarul Muzeului Județean. Suceava.
SUCH	- Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica. Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu. Sibiu.
SV	- Siebenbürgische Vierteljahrschrift. Hermannstadt (Sibiu).
Symposium Badener	- Symposium über die Entstehung und Chronologie der Badener Kultur. Bratislava, 1973.
SympThrac	- Symposia Thracologica. Institutul Român de Tracologie. București.
Terra Sebus	- Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica”. Sebeș.
The Bead Journal	- The Bead Journal (din anul 1978 <i>Ornament</i>). The Bead Museum, Glendale. Arizona.
Thracо-Dacica	- Thracо-Dacica. Institutul Român de Tracologie. București.
Tibiscus	- Tibiscus. Muzeul Banatului Timișoara. Timișoara (1971-1979).

TISER	- Travaux de l'Institut de Spéléologie « Emile Racovitza ». București.
Transilvania	- Transilvania. Foaia Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. Brașov.
UPA	- Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie. Berlin.
VAH	- Varia Archaeologica Hungarica. Budapest.
VAMZ	- Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu. Zagreb.
VHA	- Vegetation History and Archaeobotany. The Journal of Quaternary Plant Ecology, Palaeoclimate and Ancient Agriculture - Official Organ of the International Work Group for Palaeoethnobotany.
Vigilia	- Vigilia. Budapest.
VTT	- Veszprémi Történelmi Társaság Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság kiadványa. Veszprém.
ZfSL	- Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde. Gundelsheim.
Ziridava	- Ziridava. Muzeul Județean. Arad.